

A SZAKSZERVEZETEK IDŐSZERŰ FELADATAI A SZOCIALISTA ÖNIGAZGATÁS POLITIKAI RENDSZERÉNEK TOVÁBBFEJLESZTÉSÉBEN

A társult munkáról szóló törvény hatálybalépésével a szakszervezetekre az eddigieknél sokkal jelentősebb és felelősségteljesebb feladat hárul. A Jugoszláv Szakszervezeti Szövetség minden szervének és szervezetének állandó és permanens tevékenységet kell folytatnia, mivel a szakszervezetekre háruló feladatok nem tűrik a spontán vagy rögtönzött akciókat. A kampányszerű tevékenység ugyanis lehetetlenné tenné a szakszervezetek gyors és hatékony cselekvőképességét.

A társult munkáról szóló törvény rendelkezései — az öngazgatási elvek következetes alkalmazásával — mind fokozottabb mértékben valósulnak meg a társadalmi-gazdasági életünkben. Az érintett törvény egyes rendelkezéseinek a valóra váltása természetesen nem történhet minden nehézség és zökkenő nélkül. Ezt igazolja az a tény is, hogy a társultmunka-szervezetek öngazgatási alapon történő megszervezése terén bizonyos lelassulás következett be. Azokban a közösségekben, ahol nem tették lehetővé, hogy maguk a dolgozók döntsenek a jövedelmükről, valamint az újratermelési eszközök sorsáról az öngazgatás csak részben valósult meg. Ezekben a közösségekben a társultmunka-szervezeteknek az alkotmány elvei alapján történő megalakítása igen erős ellenállásba ütközik. *Itt az önállósult hatalmi központok döntő befolyása tapasztalható a társadalmi-gazdasági viszonyok alakulására; úgy hogy ezek a központok bizonyos mértékben az öngazgatási rendszer „főlé emelkedtek”.* A hatalmi központok kialakulásának egyik okát a „hatalmi csúcsok” az öngazgatástól való elszigetelődésében, valamint az egyéni és csoportérdekek előtérbe helyezésében kell keresni. Mindezeknek szemmel láthatóan az a célja, hogy fenntartsák a régi, klasszikus gazdasági viszonyokat. Az ilyen közösségekben és központokban uralkodó politikai aktívák működése és vezetése mellé „nem kívánatos” az erős szakszervezeti tevékenység. Az árucserre-forgalomban a sok megállapodás és meg egyezés ellenére újra a régi viszonyok válnak uralkodóvá, amelyeknek a hajtóereje a tőke viszonyulásában van.

Vannak még más nehézségek is: a mezőgazdaságban a földművesek társulása és a mezőgazdasági-ipari társulás is csak kezdeti eredményeket mutat. Ezen belül a fejlesztési programok csak lazán kapcsolódnak. A társult munka törvényének irányvételéhez és a tervezésről szóló törvényhez.

Nem elégedhetünk meg azonban csupán a negatív jelenségek megállapításával — különben ezt azért tesszük, hogy felismerjük az objektív körülményeket, és a társadalom vezető szubjektív erőinek akcióját az öngazgatás további fejlesztésére összpontosítsuk — hanem az elért eredmények és tapasztalatok elbírálására is szükség van.

Társadalmunkban az anyagi fejlődés területén is jelentős eredményeket értünk el. A stabilizálódás az anyagi és társadalmi fejlődés egységében, jó arányaiban valósulhat meg. Erre kellő bizonyíték, hogy az öngazgatásunk fejlődésében a vezető szubjektív erőknél sikerült társadalmunk erőit megszervezniük a stabilizációs programok megvalósítása érdekében, ami az öngazgatású rendszerünk további alkotó építésében az egyetlen és helyes út.

A szakszervezeteknek az alkotmány és A társult munkáról szóló törvény megvalósításában — a számos feladat közül — a küldöttrendszerben való feladatait, valamint a jövedelemszerzés és -elosztás körüli teendőket emelnék ki — különösen pedig az öngazgatás politikai rendszerének fejlesztése tükrében. A szervezetek akcióképessége az 1976. év végén megtartott választások után — főképpen az alapszervezetekben javult. Ezt elősegítette az új káderpolitikai hozzáállás is, amely a legrátermetebb és szocialista öngazgatásunk fejlesztésében a legkiemelkedőbb egyének megválasztását szorgalmazta. Másrészt A társult munka törvénye az eddigieknél sokkal jelentősebb szerepkört szabott meg a dolgozóknak e legtömegesebb szervezete számára. A társadalmi-politikai akciók mindegyike a szakszervezeti alapszervezetek tömegesítésére és munkája minőségének javítására irányult. Az alapszabály alapvető tétele: Egy társultmunka-szervezet — egy szakszervezeti alapszervezet. Itt ki kell hangsúlyoznunk, hogy az érintett időszakig alkalmazott módszereket a teljességében meg kell változtatni. A központból, tehát a magasabb szervekből irányított akciók nagymérvű csökkenése és az alapszervezetekben folyó munka megsokszorosodása állt be. Ugyanakkor a saját problémák és feladatok önálló megoldása került előtérbe. A társultmunka-szervezetekben és a társultmunka-alapszervezetekben folyó társadalmi-politikai akciók sikere nem csak a szakszervezeti alapszervezetek és azok végrehajtó szerveinek felkészülésétől függenek, hanem attól is, hogy milyen mértékben működik együtt a szakszervezet a többi szubjektív erővel a KSZ és a SZISZ alapszervezeteivel a bázisban. Nálunk Szabadkán az 1976-os választások alkalmával a szakszervezeti alapszervezetek végrehajtó szerveiben 40%-ig sikerült a KSZ tagságot bekapcsolni. Formailag tekintve ez kitűnő összetétel, a lényeg a tagok és a vezetőség akcióinak mennyiségében, de inkább az akciók minőségében van.

Amikor a szakszervezet szerepét és helyzetét vizsgáljuk a szocialista öngazgatás politikai rendszerének fejlődésében, akkor elsősorban a szakszervezet autonóm helyzetét és a szakszervezet politikai rendszerbe való integrálódását kell elemeznünk. Itt tulajdonképpen a szakszervezetek a többi társadalmi-politikai szervezethez való viszonyulásáról és a döntéshozatalban való részvételéről van szó. A szakszervezetnek az eddig végzett feladatai mellett önállóan és egyenrangúan kell helyet és teret adni a szervezett szocialista erőik frontján. A gyakorlatban a szakszervezet nem lehet csupán a társadalmi-politikai szervezetek (pl. a KSZ) egyes határozatainak a végrehajtója. Ugyanakkor nem maradhat a küldöttrendszeren kívül sem, megelégedve egyes általánosításokkal és deklarációk meghozatalával a fennálló nehézségekkel kapcsolatosan.

A munkásosztály helyzetének legbiztosabb mutatóját mi abban látjuk, hogy a társultmunka-alapszervezetekben és a társultmunka-szervezetekben ki dönt a jövedelemről. Ebből világosan következik: a küldöttrendszer döntéshozatalában a bővített újratermelés sorsáról a munkacsere útján a munkásosztálynak kell döntenie. Itt elértünk addig a pontig, ahol a szocialista öngazgatás politikai rendszerét a szakszervezeti mozgalom útján tovább kell fejlesztenünk. Amikor 1974-ben először választottunk küldöttségeket és küldötteket a szakszervezetek szervei a választásokkal be is fejezték a szerepüket. Nagyrészt a legtöbb környezetben a szakszervezet mint társadalmi-politikai szervezet nem dolgozott együtt a küldöttekkel és a küldöttségekkel. A szakszervezet mint kívülálló szemlélő várta a fejleményeket. Egyrészt nem készítettük elő a küldötteket a társadalmi-politikai feladatokra, másrészt az állam eddigi szerepének egy részét — a bővített újratermelés terén — az érdekközösségekben a szakszolgálat vette át. Ez azt jelenti, hogy a legtöbb érdekközösségben a szabad munkacsere a megvalósulás kezdeti fokán áll. Változás ezen a téren csak akkor állhat be, ha a szabad munkacsere érvényesítjük, továbbá ha az általános és közös fogyasztásról szóló döntésekkel nem határozzuk meg előre a felosztást tartalmi és fejlődési szempontból. Itt mind a társadalmi-politikai szervezetek, mind pedig a szakszervezet fokozott tevékenységére van szükség az érintett általános és közös fogyasztással kapcsolatos határozatok meghozatala előtt. Itt van szükség az álláspontok kialakítására, és itt van helye a követelmények betérjesztésének.

Persze nemcsak az általános irányvételnél van szükség az érdekek megvilágítására és kiharcolására, hanem a továbbiak során, a küldöttségek és a küldöttek álláspontjainak kialakításánál is részt kell vennie a szakszervezet küldöttségének vagy tanácsának, mert csak így vállalhat felelősséget a döntésekért. A szakszervezetnek a küldöttségben tehát részt kell vennie a döntéshozatalban, az álláspontok kialakításában és a dolgozók érdekeinek megvalósításában.

A szakszervezet eddigi akciói majdnem kivétel nélkül a társultmunka-szervezeten belül történtek és a gazdasági problémák, a jövedelem

megvalósítása, valamint elosztása volt a leglényegesebb feladata. Az eddig elért eredmények a társadalmi megállapodások és öngazgatási meg egyezések útján még nem eléggé kielégítőek a közvetlen termelők szempontjából. A szakszervezet több éves akciójának eredményeként elértük, hogy minden társultmunka-alapszervezetben sikerült az egyéni munka értékelésének az alapjait és mércéit kidolgoznunk. A továbbiakban is elsődleges feladat a magasabb szintű termelés elérése, mert nélküle nincs előrehaladás. A dolgozók érdeklődésének ki kell terjednie a társult munka egészére. Ebben a szakszervezetekre hárul az a feladat, hogy a munkások érdeklődését az összmunka és az egyéni munka eredményei felé irányítsák.

Egyszerűen szólva, amikor a szakszervezetek a társadalmi gazdasági élet területén ilyen döntő szerepet vállalnak, akkor a szocialista öngazgatás politikai rendszerében is helyet kell kapniuk. Azon az úton haladunk, hogy ezt a rendszert tökéletesítsük és még demokratikusabbá tegyük. Ezek a változások megkövetelik a tudomány, a kultúra és a társadalmi-gazdasági szervezetek nagyobb mértékű részvételét a dolgozók eszmei-politikai, szakmai, valamint kulturális továbbképzésében.

A társadalmi-gazdasági viszonyok keretében a termelési alapoknak és a politikai felépítményeknek összhangban kell lenniük. A szakszervezetek most végzik munkájuk bíráló elemzését, amelynek alapját Edvard Kardelj „A szocialista öngazgatás politikai rendszerének fejlődési irányai” képezi.

Az elmúlt években külön figyelmet fordítottunk a dolgozók marxista képzésének és ideológiai felkészítésének. Tanulmányoztuk az elmélet és a gyakorlat lényeges kérdéseit, és nálunk szinte állandó jellegű tömeges ideológiai és társadalmi-gazdasági felkészülést. Lényegesnek tartjuk a szokásos szemináriumok szervezését a küldöttségek és a küldöttek, a szakszervezetek végrehajtó bizottsága és az öngazgatási munkáellenőrző bizottság tagjai számára. Az egyes témák körében szervezett szemináriumok (Akcióban a szakszervezetek, A társult munkáról szóló törvény alkalmazása) jelentős felkészülést jelentettek a társadalmi-politikai akciók végrehajtásában. A most folyamatban lévő társadalmi-politikai akciók sikere megköveteli az ágazati szakszervezetek közvetlen segítséget nyújtó munkáját, amit a szakszervezeti alapszervezetekben különösképpen igényelnek a dolgozók. A társult munkáról szóló törvény kreatív alkalmazása céljából. Az időszzerű feladatok tartalma szükségszerűen megköveteli a megfelelő módszerek alkalmazását a munkában, valamint a jó szervezésben is. Napjainkban egyértelműen szükségszerűvé vált a jó szervezettség elérése érdekében a Községi Szakszervezeti Szövetség szolgálatának és szerveinek erősítése. A község mint társadalmi-politikai közösség nagyobb szerepet kapott az öngazgatás politikai rendszerében és ennek megfelelően megnőtt a dolgozók közvetlen szerepe is a döntéshozatalban. Ugyanakkor alaposabb segítséget az alapszervezeteknek csak a jobban felkészült községi szakszervezeti szerv tud nyújtani. Ilyenformán kerül-

het sor a tartományi, köztársasági és szövetségi szakszervezetek szak-
szolgálatainak és adminisztrációjának a csökkentésére. Így juthatunk el
addig, hogy a munkát nem a fórumokban szervezik, hanem az alapszer-
vezetekben válik tömegesebbé a munka. A dolgozók csak ezen az úton
valósíthatják meg az öngazgatású szocialista viszonyok további kiszé-
lesztését, s csak így biztosíthatják a kötelezettségekkel kapcsolatosan az
egyéni felelősség vállalását, a demokratikusabb és egyben az emberibb
viszonyok megteremtését.

Irodalomjegyzék:

1. Kardelj, Edvard: A szocialista öngazgatás politikai rendszerének fejlődési
arányai, Forum, Újvidék, 1977.
2. Špiljak, M.: 101 feltett kérdés a szakszervezetnek, Rad, 47—48. sz. 1977.
nov. 25.
3. Bogdanov, D.: A szakszervezetek a politikai rendszerben, Rad, 47—48. sz.
1977. nov. 25.

Rezime

Aktuelni zadaci sindikata na daljem razvijanju političkog sistema soci-
jalističkog samoupravljanja

Autor ukazuje na nužnost i potrebe kvalitetnije organizovanosti sindikata
prema odredbama Zakona o udruženom radu. Na sadašnjem stepenu razvoja dru-
štveno-ekonomskih odnosa javljaju se poteškoće i otpori oko organizovanja sa-
moupravljanja u OOUR-ima. Dat je kratak osvrt na delovanje centra moći u
nekim velikim radnim organizacijama, kao i na pojave monopola u društveno-
ekonomskim odnosima. I pored brojnih društvenih dogovora i samoupravnih
sporazuma teško se ostvaruje udruživanje rada i sredstava i ostaju još tradi-
cionalni ugovorni odnosi, koji omogućavaju dalje zadržavanje pojedinačnih i
grupno-svojinskih interesa.

I pored brojnih poteškoća blagodareći akcijama subjektivnih faktora u na-
šem društvu postigli smo značajne rezultate na planu realizacije privrednih
aktivnosti.

Osnovna preokupacija i suština rada sindikata u razvijanju političkog sis-
tema socijalističkog samoupravljanja je u tome da radnici i radni ljudi odluče-
ju o dohotku, pa i o sudbini viška rada. U tom pogledu opšte je opredeljenje
da se celokupna akcija u sindikatu neposredno približi radnicima, dakako i de-
legacijama, da sindikat deluje unutar delegatskog sistema, što do sada nije bio
slučaj. Drugim rečima da se radnici opredele za praćenje sudbine celine do-
hotka.

Sa značajnijom ulogom komune ili opštine postoji potreba i jedino rešenje
da se opštinska organizacija sindikata i kadrovski i stručno jača, da bi mogla
neposrednu saradnju ostvariti sa osnovnim organizacijama sindikata. Na taj

način će se smanjivati stručni administrativni obim zaposlenih u saveznom i republičkim organima sindkata — otvarajući put ka smanjenju forumskog rada, a istovremeno nastaje veća mogućnost na masovnijem radu sa radnicima i radnim ljudima.

Summary

The topical duties of the trade union on further development of the political system of socialist selfmanagement

The author refers to the necessity and expediency of more qualitative organizing of the trade union according to the Associated Labour Act. On the now-day degree of development of socio-economic relations there are some difficulties and oppositions concerning the organization of selfmanagement in the Basic Organizations of Associated Labour. There is referred a short review concerning the activities of the supremacy centers in some of the greater work organizations, and the occurrence of monopoly in socio-economic relations as well. In spite of a great number of social compact and selfmanagement-agreements the pooling of labour and resources is still difficult to realize and traditional contractual relations still exist which allow the retaining of individual and grouplypropertial interests.

In spite of a great number of difficulties, owing to the actions of subjective factors in our society we reached significant successes in the realization of economic activities.

The fundamental preoccupation and the essence of the activity of the trade union in the development of the political system of socialist selfmanagement is concerning the fact, that the workers and the working people decide about the incomes, and so about the destiny of the surplus of labour. In this view there is a general tendency that the complete action in the trade union has to be brought closer to the workers, and to the delegations, that the trade union is to act inside the delegate system, which up till now hasn't been the case. In other words the workers have to decide to follow the flow of the complete income.

With more significant activities of the community or the commune the necessity and only solution is that the communal organization of the trade union is to become stronger in personnel and in sight of qualificational structure in order to realize a direct collaboration with the basic organization of the trade union. In this manner the experted administrative volume of the employed people in the federal, and republical organs of the trade union will be reduced enabling this way the reduction of the forum-activities, and in the same time a greater possibility of collective work for workers and working people.

(B. B.)